

Lazea: A nu trai peste mijloacele disponibile ar fi trebuit sa însemne a avea un buget echilibrat

Unul dintre principiile prudentei fiscale, de a nu trai peste mijloacele disponibile, ar fi trebuit sa însemne a avea un buget echilibrat sau cu deficit zero în anii de crestere economica, dar a fost încalcat prin normalizarea în discursul public a doua false asertiuni, sustine economistul-sef al Bancii Nationale a României (BNR), Valentin Lazea.

"Principii ale prudentei fiscale, în teorie, care ar trebui sa fie cunoscute oricarui absolvent de facultate economica, sunt cel puțin urmatoarele patru. Primul, a nu trai cu mult peste mijloacele disponibile. Cu alte cuvinte, sa nu te întinzi mai mult decât îți este plapuma. Al doilea, a nu creste salariile mai rapid decât creste productivitatea. Al treilea, sa nu cresti pensiile mai rapid decât cresc salariile din care pensiile sunt finantate. Și al patrulea, a nu finanta cheltuieli permanente, gen salarii sau pensii din venituri temporare, cum ar fi împrumuturile. Astea patru ar trebui sa le stie orice absolvent de facultate economica. Ce se întâmpla în practica? Astea sunt, în teorie. Primul principiu, a nu trai peste mijloacele disponibile ar fi trebuit sa însemne a avea un buget echilibrat sau aproape de zero deficit în anii cu crestere economica mare si un deficit bugetar de maxim 3% din PIB în anii cu crestere economica mica sau negativa. Asta înseamna sa traiesti cât îți este plapuma. Din pacate, aceasta prima axioma a fost încalcată prin normalizarea în discursul public de-a lungul timpului a traiului peste posibilitati, prin doua false asertiuni. În prima etapa s-a spus ca deficitul de 3% din PIB nu este limita superioara de deficit de atins în vremuri rele, ci este un nivel normal pentru fiecare an. Deci 3% e tinta, nu worst case scenario. Dupa care, în etapa a doua, s-a venit cu o alta mantra, cum ca nu ar conta nivelul deficitului bugetar, cât timpul acesta este similar cu nivelul investitiilor", a spus Valentin Lazea.

Conform acestei logici, a continuat economistul-sef al BNR, daca am avea investitii de 15% din PIB, am putea trai cu un deficit de 15% din PIB, contrar primului principiu de prudenta fiscala.

"Al doilea principiu spune ca nu creste salariile mai rapid decât creste productivitatea. Înseamna ca orice crestere a salariilor care depaseste cresterea productivitatii se va duce fie în inflatie, fie în deficit de cont curent sau în deprecierea cursului de schimb valutar. Cum a fost anulat sau anihilat în practica acest principiu? În practica, prin teoria wage-led growth, s-a sperat ca stimularea cererii interne de consum va crea propria sa oferta, ceea ce bineînțeles ca nu s-a întâmplat în realitate. Cererea în exces nu a creat oferta în România, a creat oferta în alte tari, de unde si deficitul extern. Iar pe lângă asta a mai fost o a doua problema si anume ca salariile au crescut mai rapid în sectorul serviciilor non-tradabile sau non-exportabile decât în sectorul bunurilor exportabile, tradables, lucru care a distorsionat si mai mult corelatia dintre salarii si productivitate. Aici trebuie sa fac o mica paranteza spunând ca si în sectorul bugetar s-a constatat aceasta inversare de prioritati, dar trebuie sa recunoastem ca pentru profesori si pentru medici, daca ar fi asteptat cresterea salariilor pâna când în sectorul tradabile s-ar fi generat o productivitate suficient de mare, am fi putut astepta mult si bine. Deci, în aceste doua cazuri, de care am spus, profesori si medici, a fost justificata cresterea salariilor fara sa se astepte ca sectorul tradables sa fie mai productiv", a aratat acesta.

În acest sens, Lazea a subliniat ca majorarea salariala nu ar fi trebuit sa aiba loc la nivelul întregului sector bugetar.

"Al treilea principiu încalcat: a nu creste pensiile mai rapid decât cresc salariile. Foarte putini din cei 4,5 milioane de pensionari din România stiu faptul ca pensiile în plata astazi sunt finantate din CAS-urile platite de salariatii cu acte tot de astazi. Iar când actualii salariati vor deveni pensionari, pensiile lor vor fi platite de salariatii din acel moment, pentru ca asta este Pilonul 1 al pensiilor, pay as you go, fara acumulare într-un cont individual. Doar Pilonul 2 obligatoriu si Pilonul 3 optional sunt cu acumulare. Cu alte cuvinte, omul acumuleaza bani pentru

propria lui pensie doar prin Pilonul 2 si 3. În practica, ce s-a întâmplat? A fost întretinuta în mod deliberat ideea ca oamenii trebuie sa beneficieze la pensie de toti banii cu care au contribuit când erau salariați, fara a le arata acelor oameni ca acei bani au fost cheltuiti imediat, la momentul T0, pentru plata pensionarilor de la acel moment, conform principiul pay as you go. Duceti-va acum în strada si întrebati orice pensionar daca el stie ca Pilonul 1 nu e cu acumulare si o sa vedeti ce va spune", a transmis oficialul BNR.

În plus, sumele platite prin Pilonul 1 au fost crescute discretionar cu mult peste fondurile provenite din contributiile de asigurari sociale.

"Am asistat la acea mantra 'avem bani la buget pentru crestere masiva de pensii'. Cel puțin în 2008 si în 2024 am auzit aceasta formulare, fara a spune ca acei bani sunt doar pe hârtie, în conditiile în care tara avea deficit bugetar si are deficit bugetar de 35 de ani. Și asta face legatura cu a patra încălcare în practica a principiilor, pentru ca a nu finanta cheltuieli permanente din venituri temporare, cum sunt împrumuturile, înseamna ca statul nu se poate angaja la cresteri masive de pensii si salarii cât timp nu are asigurate surse interne de finantare a acestora, pentru ca sursele externe pot sa dispara în orice moment. Deci, nu poti sa spui 'pot sa va cresc pensiile masiv', când pensiile alea va trebui sa le platesti tot timpul, dar tu, ca sa faci rost de bani, te împrumuti de la extern, pentru ca acea sursa externa poate sa sece în orice moment si ce faci atunci cu pensiile crescute, vezi, doamne, pentru ca aveai bani în buget? Aveai daca te împrumutai si daca cineva te împrumuta", a afirmat Valentin Lazea.

În consecinta, în practica, salariile bugetarilor si pensiile au ajuns sa reprezinte peste 80% din veniturile fiscale, în conditiile în care acestea din urma sunt cele mai mici din Europa, cu exceptia Irlandei.

"Și sa nu ne iluzionam. Daca vorbim acum de o eventuala reducere a evaziunii fiscale cu 2% din PIB, într-un scenariu optimist, s-ar crea loc doar pentru o marire a cheltuielilor de aparare si pentru reducerea uriasului deficit bugetar. Astfel ca orice crestere a salariilor mai rapida decât productivitatea si a pensiilor mai rapida decât salariile este iluzorie în urmatorii ani. Ca sa vedeti ca nu vorbesc numai din teorie, ci am si cifre în sensul asta, va rog sa va uitati la cifrele din perioada 2008 - 2024, în care sunt aratate ritmurile de crestere anuala. Productivitatea muncii a crescut de 1,73 de ori în acesti 17 ani, dar salariul mediu brut a crescut de 4,88 ori, deci mult mai mult. Salariul mediu net a crescut de 4,05 ori, deci tot mult mai mult decât productivitatea. Mai mult decât atât, salariul mediu brut a crescut mai repede decât productivitatea în 13 din cei 17 ani supusi analizei, iar salariul mediu net a crescut mai repede de cât productivitatea în 12 din cei 17 ani analizati. Aceste cresteri s-au reflectat în cresterea inflatiei, care cumulat a crescut de 2,13 ori, si a deficitului de cont curent", a explicat economistul.

Potrivit acestuia, relatia între salarii si inflatie este circulara. Salariile mai mari duc la cresterea inflatiei, iar inflatia mai mare duce la cresterea salariilor.

"De ce s-a ajuns aici? Cum s-a ajuns aici? Dintr-o combinatie de populism al politicianilor, dintr-o lipsa de cultura economica crasa a publicului si din biasul cognitiv al celor informati. De multe ori e preferat neadevarul convenabil în fata adevarului neconfortabil", a subliniat Valentin Lazea.

Economistul-sef al BNR, Valentin Lazea, a participat miercuri la editia a XVII-a a conferintei anuale a Asociatiei Analistilor Financiar-Bancari din România (AAFBR).